

Sygnatura akt II Ca 1525/17

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 listopada 2017 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

|                 |  |
|-----------------|--|
| Przewodniczący: | SSO Magdalena Meroń-Pomarańska                         |
| Sędziowie:      | SO Joanna Czernecka (sprawozdawca)<br>SO Grzegorz Buła |

Protokolant: starszy protokolant sądowy Ewelina Hazior

po rozpoznaniu w dniu 8 listopada 2017 r. w Krakowie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. P.

przeciwko (...) Bank Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego dla Krakowa – Podgórze w Krakowie

z dnia 10 kwietnia 2017 r., sygnatura akt I C 1365/16/P

uchyla zaskarżony wyrok w punktach II i III i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu dla Krakowa – Podgórze w Krakowie do ponownego rozpoznania.

SSO Joanna Czernecka SSO Magdalena Meroń – Pomarańska SSO Grzegorz Buła

## UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 8 listopada 2017 roku

M. P. domagał się unieważnienia umowy grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...), zawartej pomiędzy nim a (...) Bank S.A. w W. dnia 30 listopada 2010 roku oraz zasądzenia od (...) Bank S.A. w W. kwoty 24.776,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 30 listopada 2010 roku do dnia zapłaty, a nadto zasądzenia kosztów procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwu podał, że w dniu 30 listopada 2010 roku zawarł ze stroną pozwaną umowę grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...). Zgodnie z zapewnieniami pracownika pozwanego, produkt ten w związku z wysokim

oprocentowaniem miał zagwarantować powodowi znaczny zysk po upływie terminu trwania lokaty w okresie od 7 do 8 lat. W momencie zawierania umowy powodowi nie został jednak przedstawiony faktyczny okres obowiązywania lokaty przedstawiony w umowie na 180 miesięcy. Powód nie został też poinformowany o możliwości wcześniejszej rezygnacji z umowy, która nie spowoduje przy tym utraty dotychczas zgromadzonych przez niego środków, zawieszeniu płatności składek, braku dostępu do zgromadzonych środków w czasie trwania umowy, czy możliwości wycofania się z zawartej umowy w terminie 5 dni. Podkreślił, że umowa została zawarta niejako pod presją pracownika pozwanego, który skupił się wyłącznie na zaletach produktu. Argumentował, że pracownicy strony pozwanej stosowali nieuczciwą praktykę rynkową wprowadzającą w błąd zarówno przez działanie jak i zaniechanie. Zataili lub nie przekazali w sposób jasny, jednoznaczny lub we właściwym czasie istotnych informacji dotyczących oferowanego produktu, co spowodowało podjęcie przez powoda błędnej decyzji w przedmiocie złożenia podpisu pod umową grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...) z dnia 30 listopada 2010 r., w następstwie czego powód poniósł szkodę. Jako podstawę prawną roszczeń powód wskazał art. 12 ust. 1 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym oraz art. 415 k.c. i art. 430 k.c. w zw. z art. 12 ust. 1 pkt 4 tej ustawy.

W odpowiedzi na pozew strona pozwana (...) Bank Spółka Akcyjna w W. wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. Podniosła zarzut braku legitymacji materialnej po stronie powoda zaznaczając, iż powód domaga się uznania za nieważną umowy grupowego ubezpieczenia na życie, której stronami są pozwany Bank jako ubezpieczający oraz ubezpieczyciel czyli (...) S.A. Strona pozwana zarzuciła także brak biernej legitymacji procesowej po jej stronie, wskazując, iż nawet gdyby uznać że w przedmiotowej sprawie doszło do nieuczciwej praktyki w rozumieniu ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 roku o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym to i tak roszczenie o zapłatę może być skierowane wyłącznie wobec ubezpieczyciela, a nie wobec ubezpieczającego. To ubezpieczyciel jest bowiem podmiotem zobowiązanym do świadczenia na rzecz powoda w oparciu o stosunek ubezpieczeniowy powstały w efekcie przystąpienia przez niego do grupowego ubezpieczenia.

W dniu 10 kwietnia 2017 roku Sąd Rejonowy dla Krakowa – Podgórze w Krakowie wydał wyrok, którym umorzył postępowanie w zakresie kwoty 19.175,00 zł; oddalił powództwo w zakresie kwoty 5.601,00 zł; odstąpił od obciążania powoda pozostałymi kosztami postępowania.

Podstawę faktyczną rozstrzygnięcia stanowiły następujące okoliczności:

W dniu 28 października 2010 roku pomiędzy (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. (Ubezpieczycielem) a (...) Bank Spółką Akcyjną w W. (Ubezpieczającym) została zawarta umowa grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...) dla klientów (...) Bank S.A. Jako przedmiot umowy wskazano życie Ubezpieczonego. Zakresem umowy ubezpieczenia objęte zostały zdarzenia ubezpieczeniowe polegające na zgonie ubezpieczonego w okresie trwania jego ochrony ubezpieczeniowej oraz dożyciu ubezpieczonego do dnia określonego w certyfikacie jako dzień zakończenia ochrony ubezpieczeniowej. W dniu 30 listopada 2010 roku M. P. (Ubezpieczony) zawarł w placówce (...) Bank S.A. w K. umowę grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. W dniu 30 listopada 2010 roku M. P. złożył oświadczenie, iż zostały mu wręczone i wyjaśnione szczególne warunki grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...) dla klientów (...) Bank S.A., Regulamin Ubezpieczeniowego Funduszu Kapitałowego M. M. I, Tabela opłat i limitów grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...) oraz że akceptuje ich treść. W pkt. 3 oświadczenia wskazano, iż zarówno składka pierwsza, jak i składki bieżące wpłacane są na rachunek bankowy A. wskazany w Deklaracji przystąpienia. W razie rezygnacji z ubezpieczenia w okresie subskrypcji, A. w terminie 10 dni roboczych od dnia otrzymania pisemnej rezygnacji, zwraca zapłaconą składkę pierwszą oraz pierwszą składkę bieżącą. W razie rezygnacji z ubezpieczenia w okresie pomiędzy zakończeniem okresu subskrypcji a rozpoczęciem okresu ubezpieczenia, A. wypłaca wartość wykupu według zasad określonych w dokumencie szczególne warunki grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...) dla klientów (...) Bank S.A. w § 9. W okresie od dnia 30 listopada 2010 roku do dnia 3 września 2015 roku powód wpłacił tytułem należnych składek łączną kwotę 22.056 zł. Przed zawarciem umowy grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...) z dnia 30 listopada 2010 roku

powód odbył rozmowę z pracownikiem banku (...) S.A., w trakcie której otrzymał ogólnikowe informacje co do warunków tej umowy i jej charakteru. Powód był przekonany, że oferowany mu produkt jest bardziej intratną formą oszczędzania niż 3-miesięczne lokaty, a proponowana mu umowa zawierana jest na okres 7-8 lat. Dzień podpisania umowy przez powoda był ostatnim dniem subskrypcji, a powód otrzymał część dokumentów związanych z zawarciem umowy już po jej podpisaniu. Około 2011 roku sytuacja majątkowa powoda uległa pogorszeniu. Powód w kierowanej do strony pozwanej korespondencji zarzucał wprowadzenie go w błąd przez pracownika banku, żądał unieważnienia umowy i zwrotu wpłaconych środków. Bank nie uwzględnił reklamacji powoda i wskazywał na brak możliwości weryfikacji, czy na etapie oferowania produktu zostały w formie ustnej przekazane wszystkie informacje i czy nie nastąpił błąd w komunikacji z doradcą.

Dokonując ustaleń faktycznych Sąd oparł się na dokumentach prywatnych, które nie były kwestionowane, zeznaniach świadka oraz powoda.

W ocenie Sądu Rejonowego powództwo skierowane przeciwko (...) Bank S. A. w W. nie mogło zostać uwzględnione. W zakresie, w jakim pozew o zapłatę został przez powoda cofnięty ze zrzeczeniem się roszczenia, przy braku podstaw do podważenia skuteczności cofnięcia pozwu na gruncie art. 203 § 4 k.p.c., postępowanie podlegało umorzeniu, w trybie art. 355 § 1 k.p.c. w zw. z art. 203 § 1 k.p.c. W pozostałym zakresie jako zasadny ocenił Sąd zarzut braku biernej legitymacji procesowej po stronie pozwanej. Jak wyjaśnił, stronami umowy ubezpieczenia na życie, do której przystąpił powód, była strona pozwana jako ubezpieczający oraz ubezpieczyciel – (...) S.A. z siedzibą w W.. Twierdzenie takie poparte jest zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym oraz wynika z regulacji Kodeksu cywilnego, zgodnie z którą stronami umowy ubezpieczenia na życie są ubezpieczyciel oraz ubezpieczający. Ubezpieczający może zawrzeć umowę ubezpieczenia na życie we własnym imieniu i na własny rachunek lub na cudzy rachunek (art. 808 § 1-3 k.c.). W konsekwencji M. P. stał się jako ubezpieczony wyłącznie stroną stosunku prawnego (choć nie umowy) ubezpieczenia. Powód nie ma czynnej legitymacji do unieważnienia stosunku prawnego, którego nie jest stroną. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu I instancji w zakresie żądania zapłaty kwoty odpowiadającej wartości wpłaconych przez powoda składek w okresie do końca września 2015 roku podmiotem mającym bierną legitymację procesową jest wyłącznie (...) S.A. w W.. Roszczenie o zapłatę mogło być zatem skierowane wyłącznie wobec ubezpieczyciela, który otrzymywał płacone składki, a nie wobec ubezpieczającego.

O kosztach procesu Sąd orzekł na zasadzie art. 102 k.p.c.

Apelację od wyroku Sądu I instancji w zakresie punktu II. wniósł powód. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 415 k.c., art. 430 k.c. oraz przepisów ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 roku o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, a w szczególności art. 12 ust. 1 pkt 4 tej ustawy poprzez uznanie, że pozwany pomimo wyrządzenia szkody powodowi nie ma legitymacji biernej w niniejszej sprawie i wskutek tego oddalenie powództwa. Skarżący wniósł o zmianę wyroku w punkcie I. – co wynika zapewne z omyłki pisarskiej – poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 5.601,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. W uzasadnieniu podniesiono, że ustalenie braku legitymacji biernej pozwanego było błędne, bowiem legitymacja bierna pozwanego wynika z tego, że jest to podmiot, którego zachowanie spowodowało powstanie szkody po stronie powoda i nie ma tu znaczenia, że zapłata składek następowała na rzecz (...) S. A. w W.. (...) S. A. w W. dokonało zwrotu na rzecz powoda kwoty mniejszej od łącznej kwoty wpłaconych składek. Powód podkreślił, że odpowiedzialność strony pozwanej nie wynika z umowy lecz ma charakter odszkodowawczy. W następstwie stosowania przez pracowników strony pozwanej nieuczciwej praktyki rynkowej powód poniósł szkodę, której naprawienia domaga się na podstawie art. 415 k.c. i art. 430 k.c. w zw. z art. 12 ust. 1 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zauważenia na wstępie wymaga, że pozew obejmował dwa roszczenia: unieważnienia umowy grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...) z dnia 30 listopada 2010 roku

oraz zasądzenia od (...) Bank S.A. w W. na rzecz powoda kwoty 24.776,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 30 listopada 2010 roku do dnia zapłaty, ostatecznie zaś kwoty 5601 zł. W zaskarżonym wyroku Sąd orzekł jedynie o roszczeniu pieniężnym – częściowo umorzył postępowanie w zakresie kwoty 19 175 zł i częściowo oddalił powództwo w zakresie kwoty 5601 zł. W ogóle nie orzekł o roszczeniu o unieważnienie umowy, choć zasadnicza część uzasadnienia zaskarżonego wyroku odnosi się właśnie do tego roszczenia.

Apelacja powoda skutkowałą uchYLENIEM wyroku w części objętej zaskarżeniem i przekazaniem sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania. Stało się tak dlatego, że Sąd ten nie rozpoznał istoty sprawy, błędnie przyjmując, że strona pozwana nie była biernie legitymowana w zakresie roszczenia o zapłatę. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7 października 2015 r. I CZ 68/15 przez nierozpoznanie istoty sprawy należy przede wszystkim rozumieć niezbadanie podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia. O sytuacji takiej można mówić, jeżeli np. sąd nie wniknął w całokształt okoliczności sprawy, ponieważ pozostając w mylnym przekonaniu ograniczył się do zbadania jedynie kwestii legitymacji procesowej jednej ze stron lub kwestii przedawnienia, w związku z czym przedwcześnie oddalił powództwo albo jeżeli zaniechał zbadania merytorycznych zarzutów pozwanego, związanych z ewentualną wiarygodnością wzajemną, przysługującą pozwanemu wobec powoda. Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi również w sytuacji, w której sąd pierwszej instancji dokonał oceny prawnej roszczenia bez oparcia jej o właściwie ustaloną podstawę faktyczną i w sprawie zachodzi potrzeba poczynienia po raz pierwszy niezbędnych ustaleń faktycznych.

Sformułowany w apelacji zarzut naruszenia art. 415 k.c., art. 430 k.c. oraz art. 12 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 roku o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (dalej: „u.p.n.p.r.”) poprzez uznanie, że strona pozwana pomimo wyrządzenia powodowi szkody nie ma legitymacji biernej sprowadza się w istocie do zarzutu nierozpoznania istoty sprawy. Zarzut ten należy uznać za uzasadniony.

W ocenie Sądu Odwoławczego Sąd I instancji w zakresie roszczenia odszkodowawczego (a o takim wyłącznie orzekł) dochodzonego w oparciu o przepisy art. 415 k.c., art. 430 k.c., art. 12 ust. 1 pkt 4 u.p.n.p.r. nie rozpoznał istoty sprawy. Jak wynika z uzasadnienia wyroku z dnia 10 kwietnia 2017 roku, Sąd I instancji przyjął, że w zakresie roszczenia o zapłatę kwoty odpowiadającej kwocie uiszczonych składek podmiotem mającym bierną legitymację procesową jest wyłącznie (...) S.A. w W.. Z uwagi na brak legitymacji procesowej strony pozwanej Sąd w pkt II. wyroku powództwo w zakresie kwoty 5.601,00 zł oddalił. Rzecz w tym, że wnosząc o zasądzenie kwoty 5601 zł powód nie domagał się zwrotu składek zapłaconych na podstawie umowy grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...) ale naprawienia szkody będącej następstwem stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych przez pozwaną (...) Bank S. A. w W. na podstawie art. 415 k.c. i art. 430 k.c. w zw. z art. 12 ust. 1 pkt 4 u.p.n.p.r. Podstawa faktyczna pozwu opierała się na następujących twierdzeniach: W dniu 30 listopada 2010 roku powód zawarł ze stroną pozwaną umowę grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...). Zgodnie z zapewnieniami pracownika pozwanego Banku, produkt ten w związku z wysokim oprocentowaniem miał zagwarantować powodowi znaczny zysk po upływie terminu trwania lokaty w okresie od 7 do 8 lat. W momencie zawierania umowy powodowi nie został przedstawiony faktyczny okres obowiązywania lokaty przedstawiony w umowie na 180 miesięcy. Powód nie został też poinformowany o możliwości wcześniejszej rezygnacji z umowy, która nie spowoduje przy tym utraty dotychczas zgromadzonych przez niego środków, zawieszeniu płatności składek, braku dostępu do zgromadzonych środków w czasie trwania umowy, czy możliwości wycofania się z zawartej umowy w terminie 5 dni. Powód argumentował, że pracownicy strony pozwanej stosowali nieuczciwą praktykę rynkową wprowadzającą w błąd zarówno przez działanie jak i zaniechanie. Zataili lub nie przekazali w sposób jasny, jednoznaczny lub we właściwym czasie istotnych informacji dotyczących oferowanego produktu, co spowodowało podjęcie błędnej decyzji w przedmiocie złożenia podpisu pod umową grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...) z dnia 30 listopada 2010 r., w następstwie czego powód poniósł szkodę. Jakkolwiek szkoda ta w pozwie została określona na łączną kwotę składek zapłaconych przez powoda na podstawie umowy grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie, to jednak odnosząc się do zarzutu braku legitymacji biernej (k. 179) powód podał również, że prowadzi rozmowy z (...) S.A. w

sprawie zwrotu przekazanych sum pieniężnych i w zależności od kwoty, która zostanie zwrócona, ostatecznie określili wysokość roszczenia odszkodowawczego.

Zgodnie z art. 12 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (w pierwotnym brzmieniu) w razie dokonania nieuczciwej praktyki rynkowej konsument, którego interes został zagrożony lub naruszony, może żądać naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych, w szczególności żądania unieważnienia umowy z obowiązkiem wzajemnego zwrotu świadczeń oraz zwrotu przez przedsiębiorcę kosztów związanych z nabyciem produktu. Zgodnie z art. 2 pkt 4 tej ustawy przez praktyki rynkowe rozumie się działanie lub zaniechanie przedsiębiorcy, sposób postępowania, oświadczenie lub informację handlową, w szczególności reklamę i marketing, bezpośrednio związane z promocją lub nabyciem produktu przez konsumenta. Przepis art. 4 ust. 1 w pierwotnym brzmieniu stanowił, że praktyka rynkowa stosowana przez przedsiębiorców wobec konsumentów jest nieuczciwa, jeżeli jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu. Za nieuczciwą praktykę rynkową uznaje się w szczególności praktykę rynkową wprowadzającą w błąd oraz agresywną praktykę rynkową, a także stosowanie sprzecznego z prawem kodeksu dobrych praktyk, jeżeli działania te spełniają przesłanki określone w ust. 1 (art. 4 ust. 2). Za nieuczciwą praktykę rynkową uznaje się prowadzenie działalności w formie systemu konsorcyjnego lub organizowanie grupy z udziałem konsumentów w celu finansowania zakupu w systemie konsorcyjnym. Praktyki te nie podlegają ocenie w świetle przesłanek określonych w ust. 1 (art. 4 ust. 3). Legitymację czynną do wnoszenia roszczeń, w razie dokonania nieuczciwej praktyki rynkowej, posiada konsument, którego interes został zagrożony lub naruszony. Legitymowanym biernie jest przedsiębiorca stosujący nieuczciwą praktykę rynkową.

W świetle okoliczności faktycznych przytoczonych na uzasadnienie pozwu i przywołanych w kolejnym piśmie procesowym powoda nie budzi wątpliwości, że roszczenie o charakterze odszkodowawczym zostało skierowane w stosunku do właściwie pozwanego podmiotu, który zdaniem powoda, w wyniku stosowania nieuczciwej praktyki wyrządził mu szkodę. Odmienne stanowisko zajęte przez Sąd Rejonowy było wadliwe i powstało w następstwie nieuwzględniania charakteru i podstawy dochodzonego przez powoda roszczenia.

Konsekwencją nieprawidłowego stwierdzenia przez Sąd I instancji zaistnienia przesłanki unicestwiającej roszczenie w postaci braku legitymacji procesowej biernej było nierozpoznanie istoty roszczenia będącego podstawą powództwa, wywodzonego z art. 12 ust. 1 pkt 4 u.p.n.p.r. Sąd Rejonowy ograniczył się bowiem do zbadania wyłącznie kwestii legitymacji procesowej strony pozwanej w związku z czym przedwcześnie, bo nie zbadawszy uprzednio podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia, oddalił powództwo. Wszystko to przemawia za koniecznością uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Ocena po raz pierwszy poddanego przez powoda pod osąd żądania oraz twierdzeń i dowodów zgłoszonych na jego poparcie w postępowaniu apelacyjnym, a następnie wydanie orzeczenia co do istoty, godziłoby w zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego, zagwarantowaną w art. 176 Konstytucji (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7 października 2015 r. I CZ 68/15). Merytoryczny charakter postępowania odwoławczego, nie oznacza że sąd II instancji pełni taką samą rolę, jak sąd orzekający w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, mimo że postępowanie apelacyjne jest postępowaniem merytorycznym, to nie można pomijać, że przede wszystkim ma charakter kontrolny. Rozstrzygnięcie zatem po raz pierwszy określonych kwestii przez sąd apelacyjny, prowadzi do pozbawienia stron możliwości zgłoszenia ewentualnych zarzutów dopuszczalnych tylko w ramach zaskarżenia w toku postępowania dwuinstancyjnego.

Z naprowadzonych wyżej względów Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. orzekł, jak w sentencji. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy rzeczą Sądu Rejonowego będzie merytoryczna ocena poddanego ochronie roszczenia powoda.

SSO Grzegorz Buła SSO Magdalena Meroń-Pomarańska SSO Joanna Czernecka